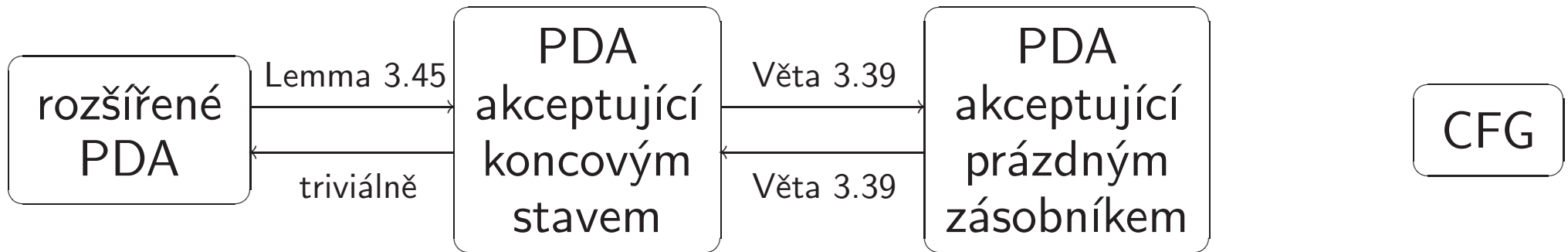

Zásobníkové automaty a bezkontextové jazyky

Zásobníkové automaty a bezkontextové jazyky

Motivace 1: Jaká je třída jazyků rozpoznávaných zásobníkovými automaty?

Motivace 2: Je dána bezkontextová gramatika $\mathcal{G}$ a slovo w .
Jak zjistit, zda slovo w sa dá vygenerovat v gramatice $\mathcal{G}$?

Problém syntaktické analýzy pro bezkontextové gramatiky:
pro danou bezkontextovou gramatiku $\mathcal{G}$ a slovo w rozhodnout,
zda $w \in L(\mathcal{G})$.

Ekvivalence bezkontextových gramatik a zásobníkových automatů

Věta 3.51. Ke každému PDA $\mathcal{M}$ lze sestavit CFG $\mathcal{G}$ takovou, že $L_e(\mathcal{M}) = L(\mathcal{G})$.

Důkaz. Vynechán. $\square$

Věta 3.47. Ke každé CFG $\mathcal{G}$ lze sestavit PDA $\mathcal{M}$ takový, že $L(\mathcal{G}) = L_e(\mathcal{M})$.

Důkaz. Uvedeme za chvíli. $\square$

Důsledek 3.52. Třída jazyků rozpoznávaných zásobníkovými automaty je právě třída bezkontextových jazyků.

Intuice převodu PDA na CFG

1. $|Q| = 1$

Intuice převodu PDA na CFG

2. $|Q| \geq 2$

Intuice převodu CFG na PDA

Konstrukce PDA řeší problém syntaktické analýzy.

(platí pro dané $\mathcal{G}$ a w : $w \in L(\mathcal{G})$?)

$w \in L(\mathcal{G}) \iff$ v $\mathcal{G}$ existuje derivační strom s výsledkem w

Intuice převodu CFG na PDA aneb 0 nedeterministické syntaktické analýze

PDA se bude snažit budovat derivační strom pro w .

shora dolů

zdola nahoru

Intuice pro analýzu shora dolů

Budování derivačního stromu simuluje levé derivace, tj. vždy rozvíjíme nejlevější neterminál.

Nedeterministická syntaktická analýza shora dolů

Věta 3.47. Ke každé CFG $\mathcal{G}$ lze sestavit PDA $\mathcal{M}$ takový, že $L(\mathcal{G}) = L_e(\mathcal{M})$.

Důkaz. K dané gramatice $\mathcal{G}$ konstruujeme PDA $\mathcal{M}$, který simuluje levé derivace v $\mathcal{G}$.

- V levé derivaci je v jednom kroku odvození nahrazen (nejlevější) neterminál A pravou stranou $X_1 \dots X_n$ nějakého A -pravidla.
- V $\mathcal{M}$ této situaci odpovídá náhrada A na vrcholu zásobníku řetězem $X_1 \dots X_n$.

$\mathcal{M} = (\{q\}, \Sigma, N \cup \Sigma, \delta, q, S, \emptyset)$, kde δ je definována:

- $\delta(q, \varepsilon, A)$ obsahuje (q, α) právě když $A \rightarrow \alpha \in P$
- $\delta(q, a, a) = \{(q, \varepsilon)\}$ pro všechna $a \in \Sigma$

$S \rightarrow aAB$
 $A \rightarrow Aa \mid \varepsilon$
 $B \rightarrow SaA \mid b$

$\delta(q, \varepsilon, S) = \{(q, aAB)\}$
 $\delta(q, \varepsilon, A) = \{(q, Aa), (q, \varepsilon)\}$
 $\delta(q, \varepsilon, B) = \{(q, SaA), (q, b)\}$
 $\delta(q, a, a) = \delta(q, b, b) = \{(q, \varepsilon)\}$

$S \Rightarrow aAB$
 $\Rightarrow aB$
 $\Rightarrow aSaA$
 $\Rightarrow aaABaA$
 $\Rightarrow aaBaA$
 $\Rightarrow aabaA$
 $\Rightarrow aaba$

Korektnost

$$A \Rightarrow^* w \iff (q, w, A) \vdash^* (q, \varepsilon, \varepsilon)$$

($\implies$) Indukcí vzhledem k délce odvození m .

1. $m = 1$: zřejmé.
2. $m > 1$: nechť tvrzení platí pro všechna $m' < m$.

$A \Rightarrow X_1 X_2 \dots X_k \Rightarrow^* x_1 x_2 \dots x_k = w$, kde $X_i \xRightarrow{m_i} x_i$, $0 \leq m_i < m$
z definice δ plyne $(q, w, A) \vdash (q, w, X_1 X_2 \dots X_k)$.

Je-li $X_i \in N$, pak dle indukčního předpokladu máme
 $(q, x_i, X_i) \vdash^* (q, \varepsilon, \varepsilon)$.

Je-li $X_i \in \Sigma$, pak $X_i = x_i$ a z definice δ plyne $(q, x_i, x_i) \vdash (q, \varepsilon, \varepsilon)$.

Kompozicí dostáváme $(q, w, A) \vdash^+ (q, \varepsilon, \varepsilon)$.

($\Leftarrow$) Předpokládejme $(q, w, A) \stackrel{n}{\vdash} (q, \varepsilon, \varepsilon)$ a ukažme $A \Rightarrow^+ w$.
Indukcí vzhledem k délce výpočtu n .

1. $n = 1$: zřejmé.

2. $n > 1$: nechť tvrzení platí pro všechna $n' < n$.

$(q, w, A) \vdash (q, w, X_1 X_2 \dots X_k)$, tj. $A \rightarrow X_1 X_2 \dots X_k \in P$

w můžeme napsat jako $w = x_1 x_2 \dots x_k$ takové, že

• je-li $X_i \in N$, pak $(q, x_i, X_i) \stackrel{n_i}{\vdash} (q, \varepsilon, \varepsilon)$, kde $n_i < n$.

Dle IP $X_i \Rightarrow^+ x_i$.

• je-li $X_i \in \Sigma$, pak $X_i \stackrel{0}{\Rightarrow} x_i$.

Vhodnou kompozicí obdržíme

$A \Rightarrow X_1 X_2 \dots X_k \Rightarrow^* x_1 X_2 \dots X_k \Rightarrow^* x_1 \dots x_k = w$

což je levá derivace slova w v gramatice $\mathcal{G}$. □

Intuice pro analýzu zdola nahoru

Intuice pro analýzu zdola nahoru

Nedeterministická syntaktická analýza zdola nahoru

Věta 3.55. Nechť $\mathcal{G}$ je libovolná CFG, pak lze zkonstruovat rozšířený PDA $\mathcal{R}$ takový, že $L(\mathcal{G}) = L(\mathcal{R})$.

Důkaz. Vrchol zásobníku píšeme vpravo.

Konstruujeme rozšířený PDA $\mathcal{R}$, který simuluje pravou derivaci v $\mathcal{G}$ v obráceném pořadí.

PDA $\mathcal{R}$ má kroky dvojího typu:

1. může kdykoli číst do zásobníku vstupní symbol,
2. (**redukce**) je-li na vrcholu zásobníku řetěz tvořící pravou stranu nějakého pravidla v $\mathcal{G}$, může ho nahradit odpovídajícím levostranným neterminálem (a ze vstupu nic nečte).

Nechť $\mathcal{G} = (N, \Sigma, P, S)$.

Položme $\mathcal{R} = (\{q, r\}, \Sigma, N \cup \Sigma \cup \{\perp\}, \delta, q, \perp, \{r\})$, kde $\perp$ je nově přidaný symbol a kde δ je definována takto:

1. $\delta(q, a, \varepsilon) = \{(q, a)\}$ pro všechna $a \in \Sigma$,
2. je-li $A \rightarrow \alpha$, pak $\delta(q, \varepsilon, \alpha)$ obsahuje (q, A) ,
3. $\delta(q, \varepsilon, \perp S) = \{(r, \varepsilon)\}$.

krok výpočtu	odpovídající pravidlo z $\mathcal{G}$
$(q, i + i * i, \perp) \xrightarrow{i} (q, +i * i, \perp i)$	$F \rightarrow i$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, +i * i, \perp F)$	$T \rightarrow F$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, +i * i, \perp T)$	$E \rightarrow T$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, +i * i, \perp E)$	
$\xrightarrow{+} (q, i * i, \perp E +)$	
$\xrightarrow{i} (q, *i, \perp E + i)$	$F \rightarrow i$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, *i, \perp E + F)$	$T \rightarrow F$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, *i, \perp E + T)$	
$\xrightarrow{*} (q, i, \perp E + T *)$	
$\xrightarrow{i} (q, \varepsilon, \perp E + T * i)$	$F \rightarrow i$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, \varepsilon, \perp E + T * F)$	$T \rightarrow T * F$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, \varepsilon, \perp E + T)$	$E \rightarrow E + T$
$\xrightarrow{\varepsilon} (q, \varepsilon, \perp E)$	
$\xrightarrow{\varepsilon} (r, \varepsilon, \varepsilon)$	

Korektnost

$$S \Rightarrow^* \alpha A y \xrightarrow{n} xy \iff (q, xy, \perp) \vdash^* (q, y, \perp \alpha A),$$

kde $S \Rightarrow^* \alpha A y \xrightarrow{n} xy$ je pravá derivace a A je nejpravější neterminál.

($\implies$) indukcí k délce odvození

($\impliedby$) indukcí k délce výpočtu

Pro $A = S$ a $\alpha, y = \varepsilon$ dostáváme:

$$S \Rightarrow^* x \iff (q, x, \perp) \vdash^* (q, \varepsilon, \perp S) \quad \left[\vdash (r, \varepsilon) \right]$$

"Výstupem" je pravá derivace v obráceném pořadí. □

Efektivnost syntaktické analýzy

Nedeterministický PDA $\implies$ nedeterministický algoritmus
 $\implies$ exponenciální deterministický algoritmus

Řešení:

- deterministický algoritmus složitosti $\mathcal{O}(n^3)$, kde $n = |w|$
(algoritmus Cocke - Younger - Kasami)
- deterministické zásobníkové automaty
a deterministické bezkontextové jazyky
- lineární algoritmy pro speciální třídy deterministických
bezkontextových jazyků